

NAZƏNDƏ SABİR QIZI HACIYEVA
Gəncə Dövlət Universiteti
Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent
nazende.haciyeva1960@mail.ru

MİRZƏ ŞƏFİ VAZEHİN ƏDƏBİ İRSİ TƏDQIQATLARDA

Açar sözlər: ədəbiyyat, tərənnüm, məhəbbət, irs, şair, tədqiqat, tərcümə

Ключевые слова: литература, воспевание, любовь, наследие, поэт, исследования, перевод

Key words: literature, singing, love, heritage, poet, research, translation

XIX əsrin ortalarından başlayaraq Avropada, həmçinin dünyanın bir sıra başqa ölkələrində isdedadlı lirika ustası, müdrik hikmətlər və aforizmlər müəllifi kimi tanınan Mirzə Şəfi Vazehin yaradıcılıq yolu maraqlı və qiymətli səhifələrlə zəngindir. Görkəmli şair və mütəfəkkirin ədəbi irsi bütün dövrlərdə ədəbi-mədəni ictimaiyyətin diqqət mərkəzində olsa da, bu sahədə məxsusi olaraq dərin və ciddi axtarışlar aparılmamışdır. Belə ki, bəzi pərakəndə tapıntılar nəzərə alınmasa, adətən Mirzə Şəfinin ədəbi irsindən danışılarkən tanınmış alman şərqşünası və şairi Fridrix Bodenştedtin (1819-1892) tərcümələri əldə əsas götürülmüşdür.

Lakin bu heç də o demək deyildir ki, Mirzə Şəfinin tədqiqatçıları onun əsərlərinin orijinallarının əldə edilməsi işinə müəyyən mənada biganə qalmışlar. Mirzə Şəfi Vazehin yaradıcılıq irsinin öyrənilməsinə gücləndirmək haqqında qəbul edilmiş qərarda (11 iyul 1981) çox doğru olaraq göstərilir ki, «Şairin şeirlərinin orijinallarının yalnız cüzi bir qismi bizə gəlib çatmışdır. Orijinallarının tapılması üçün kifayət qədər axtarış işi aparılmamışdır... İstər ölkəmizdə, istərsə də xaricdə şairin əsərlərinin orijinalları ola bilən əlyazma fondları, muzeylər və kitabxanalar ətraflı tədqiq edilməmişdir». [1,48]

Məlum olduğu kimi Mirzə Şəfinin əsərləri dünya xalqlarının dillərinə, o cümlədən rus dilinə, əsasən F.Bodenştedtin alman dilində çapdan buraxdığı «Di lider das Mirza Şafi» (müxtəlif illərdəki nəşrlərdən asılı olmayaraq) kitabındakı şeirlərdən tərcümə edilmişdir. Hələ keçən əsrdə Zaqafqaziya şeyxülislamı Molla Əhməd Hüseynzadə (Səlyani) (1812-1887) məşhur alman qafqazşünası Adolf Berje (1828-1886) ilə görüşlərinin birində Mirzə Şəfinin fars dilində yazılmış əsərlərindən bir qəzəli, bir tək beyti və A.F.Veltmandan (1800-1870) edilən tərcüməni Almaniya Şərqşünaslıq cəmiyyətinin məcmuəsində (1870) çap etdirmişdir.

Bir müddət sonra, dörd cildlik «Azərbaycanda məşhur olan şüəranın əşarı məcmuəsi»nin toplayıcısı, Zaqafqaziya müftisi Hüseyn Əfəndi Qaibov (1830-1917) əsərin ikinci cildində Mirzə Şəfinin qəzəllərindən nümunələr vermişdir. Vaxtilə şair Mirzə Mehdi Naci (1804-1881) Gəncədə yaşayarkən Mirzə Şəfinin şeirlərini (ölümündən sonra) toplayaraq ayrıca divan halında çap etdirmək

niyyətində olmuşdur. Mirzə Mehdi həmçinin Mirzə Şəfinin məktublarını da toplamış, onun həyatı haqqında bəzi qeydlər etmişdir.

Məlum olduğu kimi, Mirzə Şəfi poetik əsərlərlə yanaşı, maraqlı və ibrətamiz nəsr nümunələri də yazıb – yaratmışdır. Ədibin nəsr əsərləri, əsasən onun İ.İ. Qriqoryev ilə birlikdə hazırladığı iki hissədən ibarət «Kitabi-türki» müntəxəbatında (1855-Tiflis, 1856-Təbriz) verilmişdir. Mütəfəkkir şairin şeirlərinin orijinallarının axtarılması işində ilk böyük müvəffəqiyyət qazanan Salman Mümtaz (1884-1941) olmuşdur. S.Mümtaz iyirminci illərin əvvəllərində Gəncə şəhərində Azərbaycanın el şairlərinin əlyazmalarını toplayarkən, şair Mirzə Mehdi Naci tərəfindən hazırlanmış cüngə rast gəlmiş və burada Mirzə Şəfiyə məxsus səkkiz şeiri üzə çıxarmışdır.

Bundan əvvəl isə S. Mümtaz Mirzə Şəfidən bir neçə beyti «Qurtuluş» jurnalında (1920, №1) çap etdirmişdi. Həmin əsərləri S. Mümtaz 1926-cı ildə «Kommunist» qəzeti nəşriyyatından buraxılan «Mirzə Şəfi Vazeh» kitabına daxil etmişdir. Kitabda şairin Azərbaycan dilində «Nə qədər kim, fələyin sabitü səyyarəsi var, Ol qədər sinədə qəmzən oxunun yarəsi var», - mətli qəzəli, «Süsəni» «rədifli» müxəmməsi, farsca yazılmış bir neçə qəzəli, həmçinin Mirzə Şəfi Vazehlə Naci və Nasehin müşairəsi (azərbaycanca), bir həsb-hal (Azərbaycan, fars və ərəb dillərində) çap edilmişdir. S. Mümtaz burada eyni zamanda Mirzə Şəfinin bəzi müasirlərindən Gəncəli «Fazil»in və «Müxlis»in də (Əsəd paşa) qəzəllərini vermişdir. S. Mümtazdan sonra Mirzə Şəfinin ədəbi irsi ilə tanınmış ədəbiyyatşünas, professor Əliəjdər Səidzadə (1899-1970) yaxından maraqlanmış və bu sahədə yorulmadan axtarışlar aparmışdır. 1929-cu ildə Gəncə şəhərində «Mirzə Şəfi günü» münasibəti ilə Ə.Səidzadə «Gəncəli böyük mütəfəkkir və şair Mirzə Şəfi Vazeh» adlı kitab yazmışdır. Gəncədə çapdan çıxan bu kitab həm Azərbaycan, həm də rus dillərində nəşr edilmişdir. Həmin kitabda (azərbaycanca nəşrində) «Mirzə Şəfinin bir neçə basılmamış şeirləri» başlığı altında şairin azərbaycanca iki rübaisi və bir təkbeyti, həmçinin farsca bir təkbeyti, üç rübaisi və bir qəzəli verilmişdir. [2,135]

Füzuli ədəbi məktəbini ləyaqətlə davam etdirən Mirzə Şəfi öz əsərlərində insan gözəlliklərini ilahiləşdirmir, onu real bir şəkildə tərənnüm edir. Qadın azadlığının onun yaradıcılığının əsas motivlərindəndir.

Öz gözəlliyi və hikməti ilə həyatı, insan qəlbini bəzəyən qadın, islam dininin hakim olduğu dövrdə kölə məxluq sayılırdısa, şairin əsərlərində vəfalı, çalışqan, öz həyat yoldaşına sadıq bir varlıq kimi nəzəri cəlb edir. Şair, qadın əsarətinin nişanəsi olan çadraya qarşı öz “ətiraz səsini” ucaldır. O, qadını həyatda mənəvi cəhətdən azad, sevib-sevilən bir insan kimi görmək, göstərmək istəyir. Dərin estetik zövqə malik olan M.Ş.Vazeh dünyəvi gözəlliklərin lirik planda yüksək sənətkarlıqla tərənnüm etmişdir.

1961-ci ildə Azərbaycan dilində Mirzə Şəfinin «Nəğmələr» adlı kitabı buraxılmışdır. Həmin kitabda şairin azərbaycanca və farsca yazdığı əsərləri, şeirlərinin bir qisminin almancadan tərcümələri toplanmışdır. Kitabın tərtibatçısı ədəbiyyatşünas Firuz Sadıqzadə «Orijinal şeirlər» başlığı altında Mirzə Şəfinin

azərbaycanca, farsca nəhayət üç dildə yazılmış «Həsbhal»ı oxuculara təqdim etmişdir. Lakin bunu da qeyd etmək istərdik ki, «Nəğmələr» kitabı tərtib olunarkən şairin o vaxta qədər məlum olan bəzi orijinal əsərləri diqqətdən yayınmışdır. Şərqşünas Həmid Məmməd zadə 1964-cü ildə Gürcüstan EA yanında K. Kekelidze adına Əlyazmaları İnstitutunda elmi axtarışlar apararkən burada saxlanılan Mirzə Şəfi ilə bağlı əlyazmanı - cüngü (215 səhifəlik) tapıb üzə çıxarmışdır. Həmin cüng Mirzə Şəfinin öz əli ilə 1821-ci ildə Gəncədə yazılmışdır. (hətta orada şairin şəxsi möhürü də vardır). [3,201]

Ayrı-ayrı Şərq klassiklərinin məsnəvi, qəzəl, qəsidə, rübai və qitələri toplanmış və bir neçə bölmədən ibarət həmin cüngdə Mirzə Şəfinin özünün də, indiyə qədər bizə məlum olmayan əsərləri vardır. H. Məmməd zadə öz tapıntısı ilə əlaqədar yazdığı məqaləsində (Azərbaycan», 1964, №10) bildirir ki, «Göstərilən əsərlərdən əlavə, cüngdə bir neçə qəzəl, rübai və məsnəvi də vardır ki, onların Mirzə Şəfi Vazehə və ya başqasına aid olmasını söyləmək üçün müəyyən tədqiqat lazımdır». Fikrimcə, indiyə qədər istər Mirzə Şəfinin həyat və yaradıcılığının öyrənilməsi, istərsə də onun ədəbi irsinin tədqiqi və toplanması sahəsində ən böyük xidmət göstərən mərhum ədəbiyyatşünas Ə.Səidzadə olmuşdur. Lakin təəssüf ki, Ə. Səidzadənin Mirzə Şəfinin həyat və yaradıcılığına dair tədqiqatları ədəbi ictimaiyyətə və geniş oxucu kütləsinə müəyyən dərəcədə məlum olduğu halda, onun şairin ədəbi irsinin toplanılması işindəki fəaliyyəti qismən kölgədə qalmışdır.

50-ci illərdə Ə. Səidzadə Bakı, Gəncə, Tiflis, Moskva və Sankt-Peterburq şəhərlərində axtarışlar apararaq Mirzə Şəfinin bədii əsərlərinin toplanılması ilə məşğul olmuş və onları ayrıca kitab halında çap etdirmək istəmişdir. Bu barədə hətta o dövürkü mətbuatda geniş məlumat verilmişdir. 1956-cı ildə Ə.Səidzadə Mirzə Şəfi əsərlərinin 8 çap vərəqi həcmində külliyyatını çapa hazırlamışdır. Lakin bizə məlum olmayan səbəblər üzündən Ə.Səidzadə həmin külliyyatı çap etdirə bilməmişdir. Hal hazırda Ə. Səidzadənin tərtib etdiyi bu kitab onun Azərbaycan Respublikası Dövlət Ədəbiyyat və İncəsənət arxivindəki fondunda saxlanılır. «Mirzə Şəfinin əsərləri» adı altında toplanan bu külliyyat başlanğıcdan, redaktorun müqəddiməsindən, giriş məqaləsindən, F. Bodenştedt və Mirzə Şəfi münasibətləri barədəki qeydlərdən və şairin bədii əsərlərindən ibarətdir. Mirzə Şəfinin buraya daxil edilən bədii əsərləri də öz növbəsində bölmələrə ayrılmışdır: qəzəllər, rübailər, aforizmlər, hekayətlər, məzhəkələr, tarixi əsərlər. Bəzi səhifələr isə boş saxlanılmışdır. Onlarda şairin avtoqraflarının veriləcəyi qeyd olunmuşdur. Kitabın həmçinin bibliografiyası və adlar göstəricisi də hazırlanmışdır. Ə. Səidzadə Mirzə Şəfinin ədəbi irsinin üzə çıxarılması sahəsindəki axtarışlarını sonralar da davam etdirmişdir. Onun 1969-cu ildə nəşr etdirdiyi «Mirzə Şəfi Vazeh» (rus dilində) kitabında belə bir qeydi vardır. «Onun (Mirzə Şəfinin - V.A.) bir çox şerləri və öz əli ilə yazdığı qeydləri Gürcüstan SSR Elmlər Akademiyasının Əlyazmalar İnstitutunda saxlanılır. Bu kitabımızın nəşrindən sonra, biz şairin həmin əsərlərini çapa hazırlayacağıq. Hələ vaxtilə biz ədəbi ictimaiyyətə və geniş oxucu kütləsinə belə bir niyyətdə olduğumuzu bildirmişdik. Müxtəlif vaxtlarda Mirzə Şəfinin ədəbi

irsini üzə çıxarmaq ədəbiyyatşünaslarımızın vacib və təxirəsalınmaz vəzifələrindəndir. Bunun üçün ilk növbədə Gəncədə və Tiflisdə ciddi axtarışlar aparmaq lazımdır. Eyni zamanda unutmamaq ki, Azərbaycanın Bakı, Şamaxı, Quba, Salyan, Ağdam, Şəki, Qazax, Naxçıvan və başqa şəhərlərində də Mirzə Şəfi əsərlərinin izinə düşmək olar.

Belə bir cəhəti də xatırladaq ki, Mirzə Şəfinin bəzi əsərlərinin orijinalları vaxtilə F. Bodenştedt tərəfindən Almaniyaya aparılmışdır. Və həmin əsərlərin əlyazmaları çox güman ki, bu gün də AFR-in arxiv, fond və ya kitabxanalarından birində yatıb qalır. Mirzə Şəfi əlyazmalarının Almaniyaya gedib çıxması barədə F. Bodenştedt açıq-aydın yazır. O, özünün «Şərqdə min bir gün» kitabında bildirir ki, «Mən Ermənistan səyahətindən qayıdıandan sonra birlikdə keçirmiş olduğumuz (Tiflisdə keçən günlər nəzərdə tutulur- V.A) vaxtların dostluq xatirəsi olaraq Mirzə Şəfi öz əsərlərindən ibarət bir şer məcmuəsini mənə bağışladı və ona bir müqəddimə də yazdı». Mirzə Şəfi həmin müqəddimədə belə yazmışdır: «...tələbəm və dostum olan Bonşten (Bodenştedt-V.A.) Əfəndinin hörmət və iltimaslarına görə mən Mirzə Şəfi ona qəsidə, qəzəl, mürəbbəat, müqəttəat və məsnəvilərdən ibarət olan öz məcmueyi-əşarımı hədiyyə edirəm». Bir sıra başqa faktlar da Bodenştedtdə Mirzə Şəfi əsərlərinin orijinallarının olmasını sübut edir. Məsələn, elə «Mirzə Şəfi irsindən...» adlı kitabdakı F. Bodenştedt tərəfindən verilən «Əlavə izahlarda» Mirzə Şəfinin bir rübaisinin əlyazmasının klışesinin verilməsi (Berlin, 1877, səh.216) dediklərimizi bir daha sübut edir. [5,189]

Tanınmış şərqşünas alim Həmid Məmmədzadə Tiflisdə elmi axtarışlar zamanı aşkar etdiyi tapıntı barədə ilk dəfə «Azərbaycan» jurnalında (1964, №10, s.95-100) məlumat verərək, «Mirzə Şəfi Vazehin yeni əsərləri tapılmışdır» adlı məqalə və tapıntılarında nümunələr çap etdirmişdir. Həmin məqalədə çox doğru olaraq qeyd olunur ki, «Mirzə Şəfi irsinin yaşayıb-yaratdığı Gəncə və Tiflisdə axtarmaq bu gün də ədəbiyyatşünaslığımızın qarşısında duran vəzifələrdəndir. Belə bir vəzifənin qarşıda durmasını və çalışmaların nəticəsiz qalmayacağını sübuta yetirən bir dəlil də son vaxtlarda Mirzə Şəfi Vazehin irsindən tapıb müəyyənləşdirdiyimiz bir əlyazması ola bilər».

Gürcüstan SSR Elmlər Akademiyası yanında K. Kekelidze adına Əlyazmaları İnstitutunda P107 (137) şifrəsi ilə bir cüng saxlanılır. Cüngün nə vaxt və haradan bu müəssisəyə daxil olması haqqında hələlik məlumatımız tam olmadığına görə, heç bir söz deyə bilmirik. Fəqət qeyd etmək lazımdır ki, əlyazmalarının təsvirində, eləcə də kataloqda bu cüng indiyədək, şeir məcmuəsi adlanmış, onun kimə məxsus olması ilə heç kəs maraqlanmamışdır. Şübhəsiz ki, əlyazmasını təsvir edən bu kitabı «şeir məcmuəsi» adlandırmaqda yanlışdır. Cüng təxminən bir əsr yarım bundan əvvəl yazılmasına baxmayaraq, yaxşı mühafizə olunmuşdur. Araşdırma nəticəsində məlum oldu ki, bu cüngü Mirzə Şəfi Vazeh hələ Gəncədə olduğu vaxt, 1821-ci ilin əvvəllərində öz xətti ilə yazmışdır. Bu əlyazmasının Mirzə Şəfi Vazehə məxsus olub onun tərəfindən yazılmasını iddia etmək üçün əlimizdə Cüngün 3-cü, 138-ci səhifələrində və nəhayət, sonunda Mirzə Şəfi Vazehin möhürü vardır. Möhürün yazısı aydın oxunur: (Ümid edən qulu Şəfi, 1234 h.q.). Cüngdəki xəttin Mirzə Şəfi

Vazehə aid olması aydın görünür. Cüngün sonuncu səhifəsində yazılmış aşağıdakı sətirlər onun katibinin Mirzə Şəfi Vazeh olmasını qətiləşdirir: «Bəzi dostların xahişi ilə mərhum usta Sadıq memarın oğlu Şəfi 1236-cı il rəcəb ayının 27-də yazıb». [6, 154]

Bu sözlərdən sonra yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, Mirzə Şəfi öz möhürünü basmışdır. H. Məmmədzadə onu da bildirir ki, tapılmış əlyazmada «Göstərilən əsərlərdən əlavə, cüngdə bir neçə başqa qəzəl, rübai və məsnəvi də vardır ki, onların Mirzə Şəfi Vazehə və ya başqasına aid olmasını söyləmək üçün müəyyən tədqiqat lazımdır. Çünki yuxarıda qeyd etdiyimiz əsərlərdən fərqli olaraq bu şerlərin nə üstündə, nə də mətnində heç bir təxəllüs yoxdur». Filologiya elmlər doktoru H. Məmmədzadə Tiflisdə tapdığı əlyazma əsasında 1987-ci ildə Mirzə Şəfinin «Şeirələr məcmuəsi» adlı kitab nəşr etdirmişdir. H. Məmmədzadənin «Şeirələr məcmuəsi»nə yazdığı müqəddimə və Mirzə Şəfinin yeni tapılmış əsərləri bu kitabın «Əlavələr» hissəsinə daxil edilmişdir.

Mirzə Şəfinin əlyazmalarının tapılıb üzə çıxarılması bütün dövrlərdə mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bir çox hallarda, bu işə cəhd göstərən ədəbiyyatşünasların axtarışları uğurla başa çatıb. Görkəmli şair, pedaqoq və istedadlı xəttat Mirzə Şəfinin əlyazmalarının axtarışını ilə məşğul olan ədəbiyyatşünaslarımız sırasında, filologiya elmlər doktoru, tanınmış mətnşünas Cənnət xanım Nağıyevanın xidmətləri də az deyil. Hələ 1965-ci ildə Azərbaycan MEA Respublika Əlyazmaları Fondunda (indiki Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutu) Mirzə Şəfinin xətti ilə hazırlanmış bir əlyazmanı tapıb üzə çıxarmışdır. O vaxt Cənnət xanım bu əlyazmadakı nümunələr içərisində daha çox klassik Azərbaycan poeziyasının tanınmış nümayəndəsi Heyran xanımın şeirlərinə xüsusi diqqət yetirmiş və bu mövzuda «Heyran xanımın Mirzə Şəfi Vazehin xətti ilə yazılmış şeirləri» adlı məqalə hazırlamışdır. Əlyazmanın ən böyük əhəmiyyəti Mirzə Şəfinin avtoqraflarının mövcudluğu ilə bağlıdır. Əlyazma üç hissədən - Ə. Caminin «Yusif və Züleyxa», Hatifinin «Şirin və Xosrov» məsnəvilərindən, klassik və XIX əsr şairlərinin şeirlərindən ibarətdir. Burada həmçinin Mirzə Şəfinin farsca bir qəzəli də vardır. Cənnət xanımın əlyazmanı tapıntısından sonra onun hazırladığı məqalə barədə H. Məmmədzadə «Mirzə Şəfi Vazehin bir əlyazması» adlı məqalə nəşr etdirmişdir (Bax: «Azərbaycan SSR EA-nın xəbərləri. Ədəbiyyat, dil və incəsənət seriyası, 1988, №1»). Cənnət xanımın belə bir fikri ilə də razıyıq ki, bu əlyazma daha ətraflı, daha diqqətlə öyrənilməlidir. Həqiqətən də, «həmin əlyazma məcmuə ayrıca tədqiqat obyektinə ola bilər. Xüsusilə əlyazmaları az tapılan bir məşhur müəllifin- Azərbaycan ədəbiyyatı tarixində istedadlı şair, görkəmli pedaqoq, gözəl xəttat kimi tanınan Mirzə Şəfi Vazeh kimi şəxsiyyətin yaradıcılığından müəyyən açıqlamalar verən abidənin tədqiqi» (C. Nağıyeva). Bütün bunlar bir daha sübut edir ki, Mirzə Şəfinin əsərlərinin orijinallarını, onun ayrı-ayrı əlyazmalarının axtarılması sahəsində daha ciddi və ardıcıl iş aparılırsa, mütləq yeni tapıntılar üzə çıxacaqdır.

Ədəbiyyat:

1. Ə.Ə.Səidzadə. Mirzə Şəfi Vazeh. Bakı, 1929.
2. A.A.Seidzadə. Mirza Şafi Vazex. Bakı, 1969.
3. U.K.Enikolopov. "Poet Mirza Şafi". Bakı, 1969.
4. S.Mümtaz. Mirzə Şəfi. Bakı, 1926.
5. F.Qasımzadə. "XIX əsr Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi". Bakı, 1956.
6. Tiflis, Kekelidze adına Əlyazmaları İnstitutu Fondu P – 107 – 137.

Xülasə

Dos.N.S.Hacıyeva

MIRZƏ ŞƏFİ VAZEHİN ƏDƏBİ İRSİ TƏDQIQATLARDA

Mirzə Şəfinin əlyazmalarının tapılıb üzə çıxarılması bütün dövrlərdə mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bir çox hallarda, bu işə cəhd göstərən ədəbiyyatşünasların axtarışları uğurla başa çatıb. Görkəmli şair, pedaqoq və istedadlı xəttat Mirzə Şəfinin əlyazmalarının axtarışı ilə məşğul olan ədəbiyyatşünaslarımız sırasında, filologiya elmlər doktoru, tanınmış mətnşünas Cənnət xanım Nağıyevanın xidmətləri də az deyil. Hələ 1965-ci ildə Azərbaycan MEA Respublika Əlyazmaları Fondunda (indiki Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutu) Mirzə Şəfinin xətti ilə hazırlanmış bir əlyazmanı tapıb üzə çıxarmışdır. O vaxt Cənnət xanım bu əlyazmadakı nümunələr içərisində daha çox klassik Azərbaycan poeziyasının tanınmış nümayəndəsi Heyran xanımın şeirlərinə xüsusi diqqət yetirmiş və bu mövzuda «Heyran xanımın Mirzə Şəfi Vazehin xətti ilə yazılmış şeirləri» adlı məqalə hazırlamışdır.

XIX əsrin ortalarından başlayaraq Avropada, həmçinin dünyanın bir sıra başqa ölkələrində isdedadlı lirika ustası, müdrik hikmətlər və aforizmlər müəllifi kimi tanınan Mirzə Şəfi Vazehin yaradıcılıq yolu maraqlı və qiymətli səhifələrlə zəngindir. Görkəmli şair və mütəfəkkirin ədəbi irsi bütün dövrlərdə ədəbi-mədəni ictimaiyyətin diqqət mərkəzində olsa da, bu sahədə məxsusi olaraq dərin və ciddi axtarışlar aparılmamışdır. Belə ki, bəzi pərakəndə tapıntılar nəzərə alınmasa, adətən Mirzə Şəfinin ədəbi irsindən danışılarkən tanınmış alman şərqşünası və şairi Fridrix Bodenştedtin (1819-1892) tərcümələri əldə əsas götürülmüşdür. Lakin bu heç də o demək deyildir ki, Mirzə Şəfinin tədqiqatçıları onun əsərlərinin orijinallarının əldə edilməsi işinə müəyyən mənada biganə qalmışlar.

Summary

doc. N.S.Hajiyeva

MIRZA SHAFI VAZEH'S LITERARY HERITAGE IN RESEARCH

The discovery of Mirza Shafi's manuscripts is of great importance in all eras. In many cases, literary scholars who have attempted this work have succeeded in their quests. Among our literary experts engaged in the search for the manuscripts of Mirza Shafi, a prominent poet, educator and talented calligrapher, the services of Jannat Khanum Nagiyeva, a doctor of philology and a well-known textologist, are not small. As early as 1965, Azerbaijan National Academy of Sciences found and uncovered a manuscript written by Mirza Shafi in the Republican Manuscripts Fund (now the Institute of Manuscripts named after Muhammad Fuzuli). At that time, Ms. Jannat Khanum paid special attention to the poems of Heyran Khanum, a well-known representative of classical Azerbaijani poetry, among the samples in this manuscript, and prepared an article entitled "Heyran Khanum's poems written in the lines of Mirza Shafi Vazeh".

Since the middle of the 19th century, the creative path of Mirza Shafi Vazeh, who is known as a talented lyricist, author of wise wisdom and aphorisms in Europe, as well as in several other countries of the world, is full of interesting and valuable pages. Although the literary heritage of the famous poet and thinker has always been in the center of attention of the literary and cultural community, deep and serious searches have not been conducted in this field. So, if some minor findings are not taken into account, when talking about the literary heritage of Mirza Shafi, the translations of the famous German orientalist and poet Friedrich Bodenstedt (1819-1892) are usually taken as a basis. However, this does not mean that the researchers of Mirza Shafi were indifferent to the task of obtaining the originals of his works.

Резюме

Доц.Н.Гаджиева

ЛИТЕРАТУРНОЕ НАСЛЕДИЕ МИРЗЫ ШАФИ ВАЗЕХА В ИССЛЕДОВАНИЯХ

Обнаружение рукописей Мирзы Шафи имело большое значение во все эпохи. Во многих случаях литературоведы, предпринявшие эту работу, преуспели в своих поисках. Среди наших литературоведов, занимающихся поиском рукописей Мирзы Шафи, выдающегося поэта, просветителя и талантливого каллиграфа, немаловажны услуги Джаннат Ханум Нагиевой, доктора филологических наук, известного текстолога. Еще в 1965 году Национальная академия наук Азербайджана обнаружила и обнаружила рукопись Мирзы Шафи в Республиканском фонде рукописей (ныне Институт рукописей имени Мухаммада Физули). В то время г-жа Джаннат Ханум обратила особое внимание на стихи Гейран Ханум, известного представителя классической

азербайджанской поэзии, среди образцов этой рукописи и подготовила статью под названием «Стихи Гейран Ханум, написанные в строках Мирзы Шафи Вазе».

С середины XIX века творческий путь Мирзы Шафи Вазе, известного как талантливый лирик, автор мудрых мудростей и афоризмов в Европе, а также в ряде других стран мира, полон интересных и ценных произведений. страницы. Хотя литературное наследие известного поэта и мыслителя всегда находилось в центре внимания литературной и культурной общественности, глубоких и серьезных поисков в этой области не велось. Так, если не принимать во внимание некоторые мелкие находки, говоря о литературном наследии Мирзы Шафи, за основу обычно берутся переводы известного немецкого востоковеда и поэта Фридриха Боденштедта (1819-1892). Однако это не означает, что исследователи Мирзы Шафи были безразличны к задаче получения оригиналов его произведений.

Rəyçi: Axundova Nəzmiyə M. q.